

**Міністерство освіти України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей
історичної науки**

КОБИЛЬНИК Р.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО- СХІДНОЇ ЄВРОПИ

**Навчально-методичний посібник для студентів, які навчаються за
освітньо-професійною програмою «Історія та археологія», спеціальністю
032 «Історія та археологія», галузі знань 03 «Гуманітарні науки»**

Івано-Франківськ 2024 рік

УДК 94 (4 – 6 ЄС)-044.247

ББК 63.3 (0)

К – 56

Кобильник Р. Євроінтеграційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи. Навчально-методичний посібник для студентів галузі знань «03 Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія». Івано-Франківськ, 2024. 44 с.

У навчально-методичному посібнику пропонується аналіз євроінтеграційних процесів в країнах Центрально-Східної Європи. Значна увага приділяється утворенню нових демократичних політичних систем після падіння тоталітарних режимів і формування європейського курсу у внутрішній і зовнішній політиці урядів центральноєвропейських держав. У посібнику вміщено програму курсу, плани лекцій, плани семінарських занять, тематику рефератів, програмові вимоги та список рекомендованої літератури.

Навчальний курс розрахований на студентів, які навчаються за спеціальністю 032 “Історія та археологія” Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензенти:

Комар В. Л., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Дебенко В.З., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

**Рекомендовано до друку Вченою Радою Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
(протокол № 12 від 29 червня 2024 р.)**

© Кобильник Р., 2024 рік

© ПНУ, 2024 рік

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Програмні компетентності та результати навчання.....	5
3. Тематичний план.....	8
4. Система оцінювання.....	9
5. Програма навчального курсу.....	13
6. Плани лекцій.....	16
7. Плани семінарських занять.....	17
8. Тематика рефератів	26
9. Програмові вимоги.....	27
10.Рекомендована література.....	29
11.Словник понять і термінів.....	31

ПЕРЕДМОВА

Трансформація суспільно-політичних та економічних відносин в країнах Західної Європи ознаменувалися підписанням в 1992 р. Маастріхтської угоди про створення Європейського Союзу (ЄС). Інтеграція країн на умовах спільного економічного ринку та демократичної політичної системи зумовили появу міцного союзу європейських держав, який став провідним чинником системи міжнародних відносин. Політика керівництва ЄС і урядів західноєвропейських держав створили сприятливі умови на перетворення їх у високорозвинуті країни.

Крах тоталітарної системи в країнах Центрально-Східної Європи і розпад СРСР змінила геополітичну ситуацію в Європі. Географічна спорідненість і вікове прагнення бути частиною європейського співтовариства стали визначальними в намаганні країн колишнього соцтабору інтегруватися в європейські структури. Цей процес був тривалим і визначальним для історії цих держав. Власне це і зумовило значення курсу „Євроінтеграційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи».

Мета курсу полягає в оцінці якісних політичних змін в центральноєвропейських країнах після розпаду тоталітарної системи, використанні досвіду західноєвропейських країн для демократизації держав, які провели швидше економічні реформи. Студент повинен ознайомитися з особливостями інтеграційних процесів в кожній з країн, визначити шляхи якими вони пройшли в прагненні стати членами ЄС і розкрити значення і уроки перебування в системі європейських структур. Окреме місце в даному курсі займають взаємовідносини центральноєвропейських країн з Україною в намаганні наближення її до ЄС.

Цілі навчальної дисципліни - ознайомити студентів з характеристикою політичних змін в країнах Центрально-Східної Європи в кінці 80 – початку 90 –х рр. XX ст., створенням нових державно-політичних механізмів, формуванням нової партійно-політичної системи і її впливом на урядову політику ; розкрити механізми формування нових зовнішньополітичних

відносин в умовах трансформації політичних режимів в країнах Центрально-Східної Європи; з'ясувати з студентами особливості суспільно-політичних відносин в кожній країні, їх зміст, форми і масштаби поширення в суспільстві, навчитися використовувати в професійній і соціальній діяльності знання з історії Центрально-Східної Європи, порівнювати їх із історією України та загальносвітовими історичними процесами даного історичного періоду; виробити в студентів навички самостійних оцінок і власних суджень щодо розглянутих історичних проблемах. Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

Програмні результати навчання (ПРН).

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема	кількість год.		
	лекції	практичні заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до спецкурсу „Євроінтеграційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи“	2		6
Тема 2. Євроінтеграційні процеси в Республіці Польща	2	2	4
Тема 3. Євроінтеграційні процеси в Чеській Республіці	2	2	4
Тема 4. Словацька Республіка в об'єднаній Європі	2	2	4
Тема 5. Євроінтеграційні процеси в країнах Балтії	2	2	4
Тема 6. Україна в євроінтеграційних процесах	2		6
Тема 7. Угорщина в Європейському Союзі		2	4
Тема 8. Євроінтеграційні процеси в Болгарії.		2	4
Тема 9.. Євроінтеграційні процеси в Румунії		2	4
Тема 10. Євроінтеграційні процеси в Словенії		2	4
Тема 11. Хорватія в Європейському Союзі		2	4
Тема 12. Взаємовідносини південнослов'янських країн з Європейським Союзом.			6
Тема 13. Сучасна політика розширення ЄС в центральноєвропейському регіоні			6
ЗАГАЛЬНА:	12	18	60

Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з **підсумкового семестрового балу**

Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. **Підсумковий семестровий бал** складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі **підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття** (максимально 40 балів), **балу за контрольну роботу** (30 балів), **балу за контроль самостійної роботи** (10 балів) і **балу за індивідуальну роботу** (20 балів) та в сукупності може складати максимум 100 балів.

Вид контролю	Поточний контроль	Контр. робота	Контроль самостійної роботи	Індивідуальне завдання (конспект і захист монографії тощо)	Підсумковий бал оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	40	30	10	20	100 (50+50)

Вимоги до письмових робіт

Контрольна робота Впродовж роботи над вивченням дисципліни передбачено проведення контрольної роботи. При цьому за контрольну роботу студент може одержати 30 балів. Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав 8 контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене

кафедрою завдання.

Контрольна робота передбачає формулювання 6 завдань:

1 теоретичне, 1 практичне (назвати особливості, завдання, чинники, тощо,) 1 практичне (характеристика історичного джерела), 1 знання термінів, 1 знання історичних постатей та 1 на знання хронології.

❖ **Критерії оцінки виконання контрольної роботи**

❖ **10+5+5+4+3+3=30 балів**

Завдання	Кількість балів
1 теоретичне	10 балів
2 практичне (назвати особливості, завдання, чинники, тощо)	5 бали
3 практичне (характеристика історичного джерела)	5 бали
4 знання історичних термінів	4 бал
5 знання історичних постатей	3 бал
6 знання хронології	3 бал
Разом	30 балів

Семінарські
заняття

У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять.. Оцінювання знань на семінарських заняттях проводиться за 100 бальною шкалою.

На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:

“90-100” балів – знання студента(ки) відмінні. Студент(ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з навчального курсу. Виявляє усвідомлені уміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу та історіографію, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою

	компетенцією, вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, історичним критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має синтетичне мислення та ін. “70-89” бали – знання студента(ки) добрі. Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності. “50-69” бали – знання студента(ки) задовільні. У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом досить посередньо, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. “1-49” бали – знання студента(ки) незадовільні. У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з історичними і культурними процесами в слов'янських землях
--	---

	та не дає відповіді на питання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела й історіографію з досліджуваної теми. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. На семінарських заняттях студенту виставляється оцінка за 100 бальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 50 і більше балів
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Вступ до навчального курсу “Євроінтеграційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи”.

Предмет, мета і завдання спецкурсу. Історія створення і розвитку ЄС. Європейське економічне співтовариство (1957). Європейське співтовариство (1967). Маастріхтський договір про створення Європейського Союзу (1992). Розширення ЄС 2004 і 2007 рр. Лісабонський договір 2007 р. Організаційна будова і структура ЄС.

Євроінтеграційні процеси в Республіці Польща.

Початковий етап євроінтеграційної політики. Встановлення дипломатичних відносин з ЄЕС. Вишеградська група. Європейський Договір про співдружність з ЄЕС 1991 р. Комітет Європейської Інтеграції (КЄІ). Переговорний процес між польським урядом і офіційними структурами ЄС (1998 – 2002). Саміт ЄС в Копенгагені 2002 р., рішення про прийняття Польської Республіки в Європейський Союз. Євроінтеграційна політика президента А. Квасневського. Афіньський саміт 2003 р. Вступ Польщі в ЄС: здобутки й зобов'язання. Наслідки перебування Польщі в ЄС. Європейська політика президентів Л. Качинського і Б. Коморовського. Польсько-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Євроінтеграційні процеси в Чеській Республіці.

Зародження спільної політики у відносинах між Чехією і європейськими країнами. Договір про асоціацію з ЄС 1990 р. Умови вступу Чеської Республіки до об'єднаної Європи. Саміт ЄС в Копенгагені 2002 р., рішення про прийняття Чеської Республіки в Європейський Союз. Афіньський саміт 2003 р. Червневий референдум 2003 р. в Чехії. 1 травня 2004 р. – офіційний вступ Чехії в ЄС. Чехія в ЄС: сподівання і реальність. Євроскептицизм президента В. Клауса. Чесько-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Словацька Республіка в об'єднаній Європі.

Словацька Республіка на шляху до ЄС. Договір про вільну торгівлю 1991 р. Внутрішньополітична боротьба в середині країни в питанні євроінтеграції. Політика президента Р. Шустера. Особливості вступу Словаччини в Євросоюз.

Саміт ЄС в Копенгагені 2002 р., рішення про прийняття Словацької Республіки в Європейський Союз. Афінський саміт 2003 р Травневий референдум 2003 р. в Словаччині. 1 травня 2004 р. – Словаччини в ЄС. Перші роки перебування в ЄС. Вступ Словаччини в “шенгенську зону” і ”єврозону”. Словацьк-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Угорщина в Європейському Союзі.

Історичні умови взаємовідносин між Угорщиною і ЄС. Угода про асоціацію Угорською Республікою Європейським співтовариством (грудень 1991 р.). Євроінтеграційна програма (1994 – 1996 рр.). Законодавча основа євроінтеграції. Переговорний процес і вступ в Євросоюз. Особливості перебування Угорщини в об’єднаній Європі. Угорсько-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Євроінтеграційні процеси в Румунії.

Трансформаційні процеси в Румунії в 90-х рр. ХХ ст. Курс на євроінтеграцію. Здобуття асоційованого членства в Європейському Союзі (1995). Гельсінський саміт ЄС (грудень 1999 р.). Переговорний процес і умови вступу Румунії в ЄС. Європейська політика румунського уряду. Вступ у Європейський Союз (2007). Основні здобутки і трати перебування Румунії в Євросоюзі. Румунсько-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Євроінтеграційні процеси в Болгарії.

Становлення демократичної системи в Болгарії. Курс на об’єднану Європу. Асоційований член ЄС (1995). Європейський вектор внутрішньої і зовнішньої урядової політики. Переговорний процес і умови вступу в ЄС. Офіційний вступ в Європейський Союз (2007). Наслідки перебування Болгарії в Євросоюзі. Болгарсько-українські взаємовідносини в контексті євроінтеграційної політики.

Особливості євроінтеграційної політики в югославських республіках.

Євроінтеграційні процеси в Словенії. Хорватія на шляху Євросоюз. Вступ Хорватії в ЄС (липень 2013 р). Взаємовідносини Сербії з Європейською Комісією. Євроінтеграційна політика чорногорського уряду. Євроінтеграційні процеси в Боснії і Герцеговині. Македонія і Європейський Союз. Сербо-

хорватський конфлікт. Війна в Боснії і Герцеговині. Македонська криза. Врегулювання Косовської кризи.

Євроінтеграційні процеси в державах Прибалтики.

Розпад СРСР і формування демократичної системи в прибалтійських країнах. Курс на євроінтеграцію. Саміт ЄС в Копенгагені 2002 р. Афінівський саміт 2003 р. Офіційний вступ прибалтійських держав в ЄС (травень 2004 р). Литва в Євросоюзі. Політика євроінтеграції латвійського уряду. Особливості євро інтеграційних процесів в Естонії.

Росія – ЄС: проблеми взаємовідносин

Особливості взаємовідносин між Росією і Європейським Союзом в 90-х рр. XX ст. Політика російського керівництва щодо ЄС на сучасному етапі. Регіональні конфлікти у відносинах між Росією-ЄС.

Білорусь – ЄС: особливості взаємовідносин.

Особливості взаємовідносин між Білоруссю і Євросоюзом. Політика президента О. Лукашенка. Політичне і економічне співробітництво. Білорусь в сучасній східній політиці ЄС.

Україна-ЄС. Історія взаємовідносин.

Проголошення незалежності України і формування стратегії європейського розвитку. Етапи взаємовідносин українського уряду і виконавчих структур Євросоюзу. Євроінтеграційна політика України на сучасному етапі. Договірний процес про зону вільної торгівлі асоціацію з ЄС. Угода про Асоціацію Україна-ЄС (2014). Проблеми ратифікації угоди. Взаємовідносини України з Європейським Союзом в умовах військового протистояння на Сході України.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙ

Лекція №1. Вступ до спецкурсу“Євроінтеграційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи”.

1. Предмет і завдання спецкурсу.
2. Історія створення і розвитку ЄС.
3. Організаційна будова і структура ЄС.

Лекція №2. Євроінтеграційні процеси в Республіці Польща

1. Початковий етап євроінтеграційної політики.
2. Вступ Польщі в ЄС: здобутки й зобов'язання.
3. Наслідки перебування Польщі в ЄС.

Лекція №3. Євроінтеграційні процеси в Чеській Республіці.

1. Зародження спільної політики у відносинах між Чехією і європейськими країнами.
2. Умови вступу Чеської Республіки до об'єднаної Європи.
3. Чехія в ЄС: сподівання і реальність.

Лекція №4. Угорщина в Європейському Союзі.

1. Історичні умови взаємовідносин між Угорщиною і ЄС.
2. Переговорний процес і вступ в Євросоюз.
3. Особливості перебування Угорщини в об'єднаній Європі.

Лекція №5.Словаччина в Європейському Союзі.

1. Історичні умови взаємовідносин між Словаччиною і Європейським Союзом..
2. Переговорний процес і вступ в Євросоюз.
3. Особливості перебування Словаччини в об'єднаній Європі.

Лекція №6. Україна-ЄС. Історія ввзаємовідносин.

1. Проголошення незалежності України і формування стратегії європейського розвитку.
2. Етапи взаємовідносин українського уряду і виконавчих структур Євросоюзу.
3. Євроінтеграційна політика України на сучасному етапі.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Євроінтеграційні процеси в Республіці Польща

План

1. Шлях Польщі в Європейський Союз.
2. Республіка Польща в Євросоюзі: інституціональні перетворення.
3. Польська економіка і суспільство в об'єднаній Європі.
4. Польсько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюрозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: Зб. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 2. Євроінтеграційні процеси в Чеській Республіці

План

1. Чеська Республіка на шляху в Європейський Союз.
2. Державно-політичні зміни в Чехії в складі ЄС.
3. Чеська економіка і суспільство в об'єднаній Європі.
4. Чесько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: 36. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 3: Словацька Республіка в об'єднаній Європі.

План

1. Словацька Республіка на шляху до ЄС.
2. Особливості вступу Словаччини в Євросоюз.
3. Словаччина в складі ЄС: основні здобутки та проблеми.
4. Словацько-українські відносини в умовах європейської інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П.С. Федорчака. – Івано-Франківськ, 1999.
9. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
10. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
11. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
12. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
13. Україна на міжнародній арені: 36. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
14. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
15. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 4: Євроінтеграційні процеси в країнах Балтії.

План

1. Литва в Євросоюзі.
2. Політика євроінтеграції латвійського уряду.
3. Особливості євроінтеграційних процесів в Естонії.
4. Особливості взаємовідносин балтійських держав з Україною в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2000.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
13. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 5: Євроінтеграційні процеси в Румунії.

План

1. Європейська політика румунського уряду.
2. Умови вступу Румунії в склад Європейського Союзу.
3. Румунія в ЄС.
4. Румунсько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: 36. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 6: Євроінтеграційні процеси в Болгарії.

План

1. Курс на об'єднану Європу. Європейський вектор внутрішньої і зовнішньої політики Болгарії.
2. Основні етапи вступу Болгарії в Європейський Союз
3. Болгарія в ЄС.
4. Болгарсько-українські відносини в умовах ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: Зб. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Чорний В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.
15. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 7: Євроінтеграційні процеси в Угорщині.

План

1. Угорщина на шляху до об'єднаної Європи.
2. Умови вступу Румунії в склад Європейського Союзу.
3. Румунія в ЄС.
4. Угорсько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюрозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусіс Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусіс. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: Зб. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 8: Євроінтеграційні процеси в Словенії.

План

1. Взаємовідносини Словенії з європейськими структурами.
2. Вступ Словенії в склад Європейського Союзу.
3. Словенія в ЄС.
4. Словенсько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюрозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусіс Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусіс. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: Зб. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

Тема 9: Євроінтеграційні процеси в Хорватії.

План

1. Взаємовідносини хорватського уряду з європейськими структурами.
2. Вступ Хорватії в ЄС
3. Хорватія в Європейському Союзі .
4. Хорватсько-українські відносини в умовах євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
2. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
3. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
4. Зовнішня політика України. – К., 2007.
5. Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
6. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
7. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі євро регіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
8. Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
9. Мусіс Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусіс. – К., 2005.
10. Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
11. Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
12. Україна на міжнародній арені: 36. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
13. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
14. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн ХХ століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Українські європерспективи і політика Польщі.
2. 2. Польсько-український діалог на сучасному етапі.
3. Українсько-польське регіональне співробітництво.
4. Україна в євроінтеграційній політиці чеського уряду.
5. Чесько-українське політичне і економічне співробітництво.
6. Проблема української трудової еміграції в чесько-українських міждержавних відносинах.
7. Політико-правова основа транскордонного угорсько-українського співробітництва.
8. Особливості політичних, економічних і культурних відносин України і Словаччини.
9. Національні меншини в регіональному угорсько-українському співробітництві.
10. Регіональне прикордонне співробітництво України і Румунії.
11. Українсько-російські взаємини в контексті політики євроінтеграції.
12. Українсько-білоруські взаємини в контексті політики євроінтеграції.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Предмет, мета і завдання спецкурсу.
2. Історія створення і розвитку ЄС.
3. Організаційна будова і структура ЄС.
4. Початковий етап євроінтеграційної політики.
5. Вступ Польщі в ЄС: здобутки й зобов'язання.
6. Наслідки перебування Польщі в ЄС.
7. Зародження спільної політики у відносинах між Чехією і європейськими країнами.
8. Умови вступу Чеської Республіки до об'єднаної Європи.
9. Чехія в ЄС: сподівання і реальність.
10. Словацька Республіка на шляху до ЄС.
11. Особливості вступу Словаччини в Євросоюз.
12. Перші роки перебування в ЄС.
13. Історичні умови взаємовідносин між Угорщиною і ЄС.
14. Переговорний процес і вступ в Євросоюз.
15. Особливості перебування Угорщини в об'єднаній Європі.
16. Трансформаційні процеси в Румунії в 90-х рр. ХХ ст.
17. Європейська політика румунського уряду.
18. Умови вступу наслідки перебування в Євросоюзі.
19. Становлення демократичної системи в Болгарії.
20. Курс на об'єднану Європу. Європейський вектор внутрішньої і зовнішньої урядової політики.
21. Умови вступу наслідки перебування в Євросоюзі.
22. Євроінтеграційні процеси в Словенії.
23. Хорватія на шляху в Євросоюз.
24. Взаємовідносини Сербії з Європейською Комісією.
25. Євроінтеграційна політика чорногорського уряду.
26. Євроінтеграційні процеси в Боснії і Герцеговині.
27. Македонія і Європейський Союз.

28. Литва в Євросоюзі.
29. Політика євроінтеграції латвійського уряду.
30. Особливості євро інтеграційних процесів в Естонії.
31. Особливості взаємовідносин між Росією і Європейським Союзом в 90-х рр. XX ст.
32. Політика російського керівництва щодо ЄС на сучасному етапі.
33. Регіональні конфлікти у відносинах між Росією-ЄС.
34. Особливості взаємовідносин між Білоруссю і Євросоюзом.
35. Політичне і економічне співробітництво.
36. Білорусь в сучасній східній політиці ЄС.
37. Проголошення незалежності України і формування стратегії європейського розвитку.
38. Етапи взаємовідносин українського уряду і виконавчих структур Євросоюзу.
39. Євроінтеграційна політика України на сучасному етапі.
40. Українські європерспективи і політика Польщі.
- 41.2. Польсько-український діалог на сучасному етапі.
42. Українсько-польське регіональне співробітництво.
43. Україна в євроінтеграційній політиці чеського уряду.
- 44.2. Політичне і економічне співробітництво.
45. Проблема української трудової еміграції в міждержавних відносинах.
46. Політико-правова основа транскордонного співробітництва.
47. Особливості політичних, економічних і культурних відносин.
48. Національні меншини в регіонального співробітництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аракелян Д. В. Особливості вступу країн Балтії в ЄС / Д. В. Аракелян // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - №65. Ч.1. К., 2006. – С. 83 – 90.
2. Бочаров С. Інтеграція Польщі до Європейського Союзу (1989 – 2004 рр.) / С. Бочаров// Схід. – 2008. – №4.
3. Брусиловська О Посткомуністична Східна Європа: зовнішні впливи, внутрішні зміни. Монографія/ О. Брусиловська. – Одеса, 2007.
4. Буряк Р., Гупало О. Європейська інтеграція і проблеми сучасності / П. Буряк, О. Гупало. – К.: Хайт-Тек Пресс, 2007. – 336 с.
5. Вахудова М.А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. Вахудова. – К., Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2010
6. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник К.:Хай тек-Прес, 2007
7. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
8. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2000.
9. Зовнішня політика України. – К., 2007.
- 10.Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Коллер; К.: Вид-во „Києво-Могилянська Академія“, 2007.
- 11.Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
- 12.Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород, 2008
- 13.Ковальова О. Інтеграційні стратегії країн Центральної і Східної Європи на сучасному етапі розширення Євросоюзу / О. Ковальова // Розширення ЄС. – 2003. - №1. –С.20 – 38.

- 14.Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П.С. Федорчака. – Івано-Франківськ, 1999.
- 15.Кріль М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.)/ М. Кріль. – К., 2008.
- 16.Мусіс Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусіс. – К., 2005.
- 17.Політика європейської інтеграції. Навчальний посібник / Під. ред. В. Г. Воронової. – К., 2007.
- 18.Рудич Ф. М Момент істини. Трансформація політичних та економічних структур в країнах Центральної та Східної Європи / Ф. Рудич // Нова політика. – 1995. – №6. – С.32-37.
- 19.Україна на міжнародній арені: Зб. документів матеріалів 1991 – 1995. – К., 1998.
- 20.Федорчак П. С. Новітня історія Польщі XX століття. Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей. – Івано-Франківськ, 2006.
- 21.Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. – К.: в-во “Юніверс”, 2010
- 22.Чорній В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.
23. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

СЛОВНИК ПОНЯТЬ І ТЕРМІНІВ

Бюджет ЄС всі надходження ЄС та його видатки включаються до бюджету Співтовариства на основі щорічних прогнозів. Втім, винятком з цього правила є покриття операційних витрат, пов'язаних з реалізацією положень Розділів V та VI Угоди про ЄС, яке може здійснюватися за рахунок країн-членів. У 1998 р. загальний бюджет Співтовариства складав 91 млрд. євро. В основі бюджету Співтовариства покладено кілька принципів, зокрема:

- принцип об'єднання (всі надходження і видатки зводяться разом у єдиному документі);
- принцип річного періоду (операції бюджету стосуються бюджетного року);
- принцип збалансованості (видатки не повинні перевищувати надходження).

Комісія направляє попередній проект бюджету до Ради, яка разом з Європейським Парламентом наділена бюджетними повноваженнями. Від характеру витрат залежить, яка з цих двох установ визначатиме долю тієї чи іншої статті. Проте бюджет в цілому затверджується або відхиляється Європейським Парламентом. В рамках реформ, запропонованих Комісією в липні 1997 р. у Програмі 2000, передбачається, що країни-члени ЄС приймуть нову фінансову перспективу, яка визначатиме зростання бюджету ЄС на період 2000- 2006 рр. Спершу бюджет формувався за рахунок внесків країн-членів, а після 1975 р. – за рахунок системи власних ресурсів ЄС. Проте цей факт не був офіційно визнаний, доки не було підписано Угоду про Європейський Союз. Надходження до бюджету формуються з декількох джерел: податки на продукти харчування, що імпортуються до ЄС; митні збори на імпорт несільськогосподарської продукції; частка податку на додану вартість (ПДВ), що стягується на національному рівні в країнах-членах ЄС; внески країн-членів відповідно до їхньої частки у спільному ВВП ЄС. Внески за рахунок ПДВ складають понад половину всіх надходжень ЄС. Європейське співтовариство вугілля і сталі має окреме джерело надходжень коштів завдяки стягуванню прямого податку на вугільні та сталеплавильні підприємства ЄС. ЄС не може запозичувати гроші або накопичувати дефіцит: бюджет приймається щорічно, і він має бути збалансованим. З 1993 р. встановлено верхні межі витрат по всіх статтях на період до 1999 р.

Гімн Європи слова твору Міллера “Ода радості”, покладені на музику фіналу Дев'ятої симфонії Бетховена; виконується під час урочистих подій.

Громадянство Європейського Союзу визначається наявністю громадянства однієї з його країн-членів. Іншими словами, будь-який громадянин країни-члена ЄС вважається громадянином Союзу. Окрім прав та обов'язків, визначених в Угоді про ЄС, громадянство Союзу означає чотири спеціальні права:

- свобода пересування та проживання будь-де на території країн-членів Союзу;
- право голосувати та висувати свою кандидатуру на виборах до місцевих органів управління та до Європейського Парламенту в країні проживання;
- дипломатичний та консульський захист з боку органів будь-якої країни-члена ЄС під час перебування особи в країні, яка не є членом ЄС, і де немає

представництва країни, громадянином якої є ця особа;

- право подання петиції або апеляції Європейському Ом-будсмену.

Запровадження громадянства ЄС, звичайно, не означає відміну поняття національного громадянства – воно доповнює його. Це дає пересічному громадянину відчутніше усвідомлення причетності до Європейського Союзу.

День Європи від 1985 року за рішенням Європейської Ради країнами Євросоюзу відзначається день оголошення інтеграційного “плану Шумана” – 9 травня.

Директива ЄС тип законодавчого акту Європейської спільноти. Директива зобов’язує державу-члена вжити певних заходів, спрямованих на досягнення окреслених у ній цілей. У директиві також визначається термін досягнення цілі. Директиви часто використовуються з метою узгодження законодавств країн-членів, даючи можливість вибору способів та інструментів, які б забезпечували, після певного періоду часу, застосування однорідних юридичних норм.

Європа народів термін походить від назви “Комітету за Європу народів”, створеного 1984 року на засіданні Європейської Ради в Фонтенбло. Цей комітет підготував два звіти (1985, 1986), в яких запропонував, зокрема, створення кількох європейських інституцій (напр., єврогромадянства, європейського омбудсмена та ін.), які увійшли до Маастріхтської угоди. Про потребу наближення загальноєвропейських структур до простих громадян говорилося ще в “звіті Тіндемаса” (1975), звідки й узятو термін “Європа народів”. Суттєвий крок до Європи народів було зроблено в Маастрихті, де було дозволено кожному громадянину, який проживає не в своїй державі, голосувати і бути обраним на муніципальних та європейських виборах.

Європа регіонів цей термін означає концепцію, яка цілковито протистоїть централістичній концепції творення загальноєвропейських інституцій і передбачає активну участь регіонів країн Європи у владних функціях Євросоюзу. Значне зростання регіоналізму та децентралізаційних тенденцій було характерне для 1980_х рр. Особливо активними на європейському рівні були федеральні землі Німеччини та автономні провінції Іспанії.

Положення Європейського Акту їх не повністю задовольняли, тому в Маастрихтській угоді передбачено утворення Комітету регіонів як дорадчого органу.

Європейська асоціація вільної торгівлі створена 1960 року для запобігання економічній дискримінації шляхом усунення торговельних бар’єрів. Після утворення 1994 року спільного Європейського економічного простору та збільшення країн-членів ЄС її значення знизилось. Нині в її складі – Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія.

Європейська грошова одиниця. Екю – євро. Грошова одиниця Екю запроваджена в 1979 р. як центральний елемент Європейської монетарної системи з метою підтримки механізму обмінних курсів. В її основу було покладено зважений кошик валют. З 1 січня 1999 року запроваджено євро за курсом 1 екю=1 євро. Готівковий обіг євро – з 1 січня 2002 року. Назву євро було узгоджено 15-16 грудня 1995 року на Мадридському саміті.

Європейська Комісія орган, наділений повноваженнями ініціативи, реалізації,

управління та контролю. Він стежить за виконанням Угод та забезпеченням інтересів Співтовариства. Комісія складається з двадцяти незалежних членів (по два від Франції, Німеччини, Італії, Іспанії та Об'єднаного Королівства і по одному від інших країн-членів), включно Президента та двох віце-президентів. Комісія призначається на п'ятирічний термін за угодою між країнами-членами, але перш ніж члени Комісії дадуть клятву, рішення про її призначення має бути

проголосоване Європейським Парламентом, якому вона підзвітна. Членам Комісії допомагає адміністрація, до якої входять генеральний директорат та спеціалізовані управління, що працюють переважно у Брюсселі та Люксембурзі.

Європейська Конституція такий правовий акт досі не ухвалений, дискусії щодо доцільності створення Євроконституції тривають у Європарламенті. Європейська Конституція стала б кінцевою ланкою європейської інтеграції, увінчала б багаторічні зусилля, спрямовані на утвердження Євросоюзу.

Європейська Конференція була створена з метою забезпечення бази для процесу розширення ЄС упродовж наступних кількох років завдяки об'єднанню зусиль країн-членів та країн, які прагнуть вступити до ЄС. Це багатосторонній форум для політичних консультацій з питань, що становлять загальний інтерес, зокрема у таких сферах:

- спільна зовнішня політика та політика безпеки;
- юстиція та внутрішні справи;
- економіка та регіональна співпраця.

Європейську Конференцію було започатковано на засіданні Європейської Ради в Люксембурзі у грудні 1997 р. за ініціативою Франції Європейська Конференція скликається раз на рік на рівні глав держав або урядів за участю Президента Комісії і раз на рік на рівні міністрів закордонних справ. Головує на засіданні та країна, яка обіймає посаду Президента Ради Європейського Союзу.

Європейська Рада цей термін означає регулярні зустрічі глав держав або урядів країн-членів Європейського Союзу. Європейську Раду було засновано згідно з комюніке, прийнятому у грудні 1974 р. на закритті Паризького саміту, а її перше засідання відбулося в 1975 р. (в Дубліні, 10-11 березня). До того часу, з 1961 по 1974 рр., проводилися Європейські Конференції на вищому рівні. Існування Ради було юридично визнане у Єдиному Європейському Акті, а її офіційний статус було підтверджено в Угоді про Європейський Союз. Європейська Рада скликається щонайменше двічі на рік (до 1986 р. – тричі на рік). Президент Європейської Комісії бере участь у її засіданнях як повноправний учасник. Завдання Ради – дати Європейському Союзу поштовх до подальшого розвитку і визначити основні напрямки політики Союзу. В Угоді про Європейський Союз на неї покладено пряму відповідальність за “стовпи” спільної зовнішньої політики та політики безпеки, а також політики ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ.

Європейська система центральних банків до її складу входять Європейський

Європейське Економічне Співтовариство засноване в 1957 р. з метою створення спільного ринку; після 1967 р. цей термін також часто вживався, коли йшлося про спільну діяльність ЄС. Згідно з Угодою про Європейський Союз назву було змінено на Європейське Співтовариство.

Європейське космічне агентство засноване в 1975 році з метою координації космічних досліджень та технологій в мирних цілях.

Європейське співтовариство вугілля і сталі засноване у 1951 р. з метою формування спільного ринку вугілля і сталі. Перша європейська організація, створена за наднаціональним принципом і наділена значними повноваженнями щодо національних урядів та підприємств.

Європейське співтовариство з атомної енергії засноване Римською угодою об'єднання сприяє розвитку та дослідженням атомної енергетики, створенню спільного ринку ядерного пального, контролю за ядерними виробництвами та розвитку атомних технологій в мирних цілях в рамках єдиних стандартів безпеки, а також з метою широкого комерційного використання атомного палива та енергії.

Європейський Банк Реконструкції та Розвитку створений у 1991 р. з метою надання фінансової допомоги к раїнам Східної Європи, де встановилися демократичні форми правління і які прийняли стратегію переходу до ринкової економіки.

Європейський економічний простір угода 1991 р. між ЄС та Європейською Асоціацією вільної торгівлі про створення об'єднаної зони вільної торгівлі в усіх галузях крім сільського господарства. Нині – це спільний ринок товарів, послуг, капіталів та робочої сили, не обмежений державними кордонами.

Європейський Конгрес відбувся у травні 1948 року в Гаазі. В ньому брали участь близько 800 політиків, учених, економістів та юристів з більшості західноєвропейських країн. Почесним головою конгресу став сер Вінстон Черчіль. Можна умовно вважати Європейський Конгрес моментом народження Європейського руху, який формально розпочався в листопаді 1948 року. Почесними головами Руху стали В.Черчілл, А. де Гаспері, П.Г.Спаак. Організатором Конгресу був Міжнародний комітет об'єднавчих рухів Європи. Під час дискусій делегати визнали принципи “наднаціональності”: потребу поступитися частиною державного суверенітету на користь спільних інституцій. Конгрес прийняв “Звернення до європейців”, в якому закликав створити об'єднану Європу із вільним обміном думок, осіб і товарів. Закликано також створити Європейські Законодавчі Збори, Європейський Суд та ухвалити Хартію прав людини. Рішення Європейського Конгресу стали базою для утворення Ради Європи (1949), а пізніше – інших загальноєвропейських інституцій. 1998 року, на ознаменування 50-річчя Європейського Конгресу, відбувся ювілейний Євроконгрес, який прийняв нове “Звернення до європейців”.

Європейський Парламент це асамблея представників 370 мільйонів громадян Союзу. Починаючи з 1979 р., він обирається прямим загальним

голосуванням, і сьогодні 626 місць Європарламенту розподілено між країнами-членами відповідно до чисельності населення. Парламент виконує такі основні функції:

- розглядає пропозиції Комісії і, разом з Радою, бере участь у законодавчому процесі, у деяких випадках як законотворчий орган через численні процедури (процедура спільного прийняття рішень, процедура співпраці, узгодження, консультативний висновок тощо);
- здійснює контроль за діяльністю Союзу шляхом підтвердження призначень Комісії (та завдяки наявності права висловлювати їй вотум недовіри), а також шляхом направлення письмових та усних запитів до Комісії та Ради;
- разом з Радою має бюджетні повноваження щодо голосування з питань прийняття річного бюджету (оскільки підпис Президента Парламенту є необхідною умовою для набрання чинності бюджету) та нагляду за його виконанням. Європарламент також призначає Омбудсмана, уповноваженого розглядати скарги, що надходять від громадян Союзу з приводу порушень в діяльності інституцій та органів Співтовариства. І, нарешті, Парламент може створювати тимчасові комітети з розслідування, чий повноваження не обмежуються вивченням діяльності інституцій Співтовариства, а поширюється на діяльність країн-членів з впровадження політики Співтовариства.

Європейський Союз об'єднує 28 країн Європи, які шляхом створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики і діяльності мають на меті сприяти економічній і соціальній інтеграції, а також солідарності держав-членів ЄС.

Європейський Центральний Банк почав діяти 30 червня 1998 р. 1 січня 1999 р. він взяв на себе повноваження щодо реалізації Європейської монетарної (валютної) політики, як вона визначена у Європейській системі центральних банків. Керівні органи ЄЦБ (Керівна рада та Виконавча рада) координують діяльність Європейської системи центральних банків, завдання якої – управління грошима в обігу, здійснення валютних операцій, управління валютними резервами країн-членів та їх збереження, а також забезпечення належного функціонування платіжних систем. Європейський Центральний Банк став наступником Європейського монетарного (валютного) інституту.

Європейські співтовариства колективний орган, який виник у 1967 р. внаслідок злиття адміністративного апарату Європейського співтовариства з атомної енергії, Європейського співтовариства вугілля та сталі та Європейського економічного співтовариства.

Європейські угоди договори про асоційоване членство між ЄС та країнами Центральної та Східної Європи, укладені після 1991 р. Вони передбачають можливість повноправної участі цих країн в європейській інтеграції в галузі політики та економіки, зокрема, створення впродовж 10 років зони вільної торгівлі для промислової продукції.

Зелені книги документи Комісії, що складаються з метою стимулювати обговорення та розпочати процес консультацій на європейському рівні з конкретної тематики (такої як соціальна політика, єдина валюта,

телекомунікації тощо). Результатом таких консультацій згодом може стати публікація так званих “Білих книг”, у яких висновки дебатів викладено у формі практичних пропозицій Комісії.

Кваліфікована більшість кількість голосів, необхідних для прийняття відповідних рішень Радою ЄС. Рада міністрів складається з 15 міністрів – одному від кожної держави ЄС. Голоси країн-членів мають вагові коефіцієнти відповідно до кількості населення цих країн, при цьому маленькі держави мають гарантоване мінімальне представництво. Згідно з Амстердамською угодою Угоду про ЄС було доповнено Протоколом про діяльність інституцій. Він передбачає, що за рік до того, як кількість членів Європейського Союзу перевищить двадцять, буде скликано нову Міжурядову конференцію, яка вирішить інституційні проблеми, породжені розширенням ЄС, зокрема питання про вагові коефіцієнти голосів у Раді та про склад Комісії. Важливим заходом забезпечення ефективного функціонування інституцій в умовах розширення ЄС є розширення кола питань, які ухвалюються кваліфікованою більшістю голосів.

Квестори п’ять депутатів Європейського Парламенту, які виконують особливі адміністративні та фінансові функції, безпосередньо пов’язані з депутатами парламенту.

Клуб (або група) "Крокодил" створена в 1980 р. група членів Європейського Парламенту, завданням якої було переконати Парламент у необхідності розробки плану радикального перегляду ЄС та формулювання стратегії політичного союзу.

Комітет “трьох мудрих” спеціальний орган, утворений в 1978 р. Європейською Радою з метою розгляду діяльності установ ЄС і розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності їхньої роботи. В 1979 р. Комітет склав Звіт про результати своєї діяльності (Див. Звіт “трьох мудрих”).

Комітет регіонів створений згідно з Угодою про Європейський Союз і розпочав свою діяльність у 1994 р. як консультативний форум представників регіональних та місцевих органів управління. До складу Комітету регіонів входять 222 представники місцевих та регіональних органів управління. Комітет призначається Радою терміном на чотири роки на підставі пропозицій країн-членів. Комітет надає консультації Раді або Комісії з питань, що стосуються місцевих та регіональних інтересів, таких як освіта, справи молоді, культура, охорона здоров’я, соціальна злагода та економічна стабільність. Амстердамська угода розширила коло питань, з яких консультації комітету є обов’язковими: до них включено також охорону довкілля, Соціальний фонд, професійно_технічне навчання, міждержавне співробітництво і транспорт. Комітет може готувати висновки з власної ініціативи і надавати консультації Європейському Парламенту.

Консультативний комітет Європейського об’єднання вугілля і сталі створений у 1951 р. як дорадчий орган, до складу якого входили представники виробників, працівників вугільних та сталеплавильних підприємств і споживачів.

Країни “шістки” перші шість країн_членів ЄС, які підписали Римську угоду

– Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція.

Критерії вступу (Копенгагенські критерії) у червні 1993 р. Європейська Рада на своєму засіданні в Копенгагені визнала право країн Центральної та Східної Європи вступати до Європейського Союзу після виконання ними вимог за трьома критеріями:

- політичного: стабільність установ, які гарантують демократію, верховенство закону, дотримання прав людини та захист прав меншин;
- економічного: діюча ринкова економіка;
- “членського”: зобов’язання, що випливають з факту вступу до ЄС, з окрема, визнання принципів політичного, економічного та монетарного об’єднання. Ці критерії вступу були підтверджені в грудні 1995 р. на засіданні Європейської Ради в Мадриді, де, крім того, підкреслювалася важливість перебудови адміністративних структур країни_заявника і створення умов для поступової гармонійної інтеграції в ЄС. Однак ЄС лишає за собою право вирішувати питання про те, коли він буде готовий прийняти нових членів.

Критерії конвергенції (зближення) умови, виконання яких дає країнам_членам право вступу до Економічного та монетарного союзу, і які стосуються цінової стабільності, дефіциту бюджету, державного боргу, стабільності національної валюти та відсоткових ставок. Угода визначає п’ять критеріїв конвергенції, яким має відповідати кожна з країн_членів, перш ніж вона візьме участь у третьому етапі Економічного та монетарного (валютного) союзу. Комісія та Європейський Центральний Банк періодично готують звіти про стан виконання зазначених критеріїв. Це такі критерії:

- відношення державного дефіциту до валового внутрішнього продукту не повинно перевищувати 3%;
- відношення державного боргу до валового внутрішнього продукту не повинно перевищувати 60%;
- достатній рівень стабільності цін та сталість середніх темпів інфляції протягом одного року до проведення такого дослідження; причому цей рівень не повинен перевищувати більш ніж на півтора відсоткових пункти три кращих показники рівня стабільності цін країн_членів;
- довгострокова номінальна відсоткова ставка не повинна перевищувати більш ніж на два відсоткових пункти три кращих показники стабільності цін країн_членів;
- протягом щонайменше двох років і без значного напруження з боку відповідної країни нормальне відхилення величини обмінного курсу не повинно виходити за граничні значення, передбачені механізмом обмінного курсу країн_членів. Крім того, передбачається, що критерії конвергенції повинні забезпечити збалансованість економічного розвитку в економічному та монетарному союзі і не допускати виникнення ані найменшого напруження між країнами_членами.

Маастрихтська угода угода про утворення Європейського Союзу як подальшого кроку європейської інтеграції підписана в Маастрихті 7 лютого 1992 року. Передбачалося, зокрема: валютний союз до 1999 року, європейське громадянство, спільна зовнішня політика та політика безпеки, співпраця у

сфері правосуддя та внутрішніх справ. Набула чинності 1 листопада 1993 року.

Маастрихтський саміт зустріч Європейської Ради (1991), на якій було розглянуто звіти двох Міжурядових конференцій з політичного та економічного союзу і досягнуто домовленості щодо Угоди про Європейський Союз.

Омбудсмен європейський Омбудсмен – особа, яку призначає Європейський Парламент щоразу після виборів до Європарламенту на термін дії Парламенту. Омбудсмен уповноважений приймати скарги від громадян Союзу, або фізичних чи юридичних осіб, резидентів країн_членів, про незадовільну діяльності установ або органів Співтовариства (за винятком Суду ЄС та Суду Першої Інстанції). Якщо Омбудсмен виявляє випадок незадовільного управління, він звертається до установи, про яку йдеться, проводить розслідування, шукає спосіб вирішення проблеми і, якщо необхідно, надсилає проект рекомендації, на яку згадана установа упродовж трьох місяців повинна дати відповідь у формі докладного звіту. Після закінчення кожного річного терміну перебування на посаді Омбудсмен надсилає до Європейського Парламенту звіт про свою роботу.

Політична програма Європейського Союзу а засіданні Європейської Ради в Мадриді (15_16 грудня 1995 р.) було визначено програму Європейського Союзу

до кінця XX століття, згідно з якою закладалися підвалини майбутньої Європи – великого співтовариства, у якому пануватимуть свобода, процвітання та стабільність. З практичної точки зору це означає:

- коригування Угоди про Європейський Союз;
- здійснення переходу до єдиної валюти згідно з погодженими графіком та умовами;
- підготовка та проведення переговорів щодо розширення ЄС;
- ухвалення фінансових перспектив на період після 31 грудня 1999 р.;
- формування нової європейської структури безпеки;
- активне продовження політики діалогу, співпраці та

об'єднання зусиль, що вже впроваджується стосовно до сусідніх з Союзом країн, зокрема, щодо Росії, України, Туреччини та країн Середземномор'я.

Політичний комітет складається з керівників політичних підрозділів міністерств закордонних справ країн_членів ЄС. Комітет стежить за розвитком міжнародної ситуації у сферах, які охоплює спільна зовнішня політика та політика безпеки, і допомагає визначити напрямки цієї політики, надаючи Раді свої висновки. Крім того, комітет здійснює нагляд за реалізацією погодженої політики, не зазіхаючи на повноваження країни_президента та Комісії.

Право на неприєднання надання країні, яка не бажає приєднуватися до інших країн_членів у певній сфері співпраці Співтовариства, такого права. Це своєрідний спосіб уникнути безвихідної ситуації. Наприклад, Сполучене Королівство звернулося з проханням, щоб йому дозволили не брати участь у третьому етапі економічного та монетарного союзу; таке ж право було надано

Данії стосовно економічного та монетарного союзу, оборони та Європейського громадянства.

Прапор Європи в 1986 році Європейська Рада ухвалила прапор, який став емблемою Європейського Союзу. Синє поле з дванадцятьма золотими зірками в центрі, розміщеними по колу символізує союз народів Європи. Майорить над спорудами ЄС в Брюсселі, а також під час проведення національних та міжнародних зустрічей, у роботі яких беруть участь представники ЄС. Кількість зірок незмінна, число 12 символізує досконалість і єднання.

Президент Європейської Комісії в Амстердамській угоді передбачається посилення ролі і посади Президента Європейської Комісії. Уряди країн-членів за спільною згодою визначають особу, яку вони хотіли б бачити на цій посаді, – вибір, який потім має ухвалити Європейський Парламент. Потім уряди визначають осіб, яких вони мають намір призначити членами Комісії, за погодженням з новим Президентом. Президент визначає головні напрямки політики, яких Комісія дотримуватиметься у своїй діяльності. Він також визначає обов'язки членів Комісії та вирішує будь-які питання щодо перерозподілу цих обов'язків протягом терміну дії Комісії. В декларації про організацію та функціонування Комісії, що додається до Угоди про ЄС, Міжурядова конференція рекомендувала, з метою забезпечення наступництва та послідовності, покласти відповідальність за зовнішні зв'язки на віце-президента (нині її поділено між кількома членами Комісії).

Президентство Союзу (зміна Президента) посаду Президента Союзу обіймають по черзі кожна з країн-членів терміном на шість місяців. Виконання

функцій Президента – обов'язок кожної країни-члена і її доробок у забезпеченні належного функціонування установ Співтовариства. Нині країни-члени ЄС обіймають посаду Президента через кожні сім з половиною років.

Принцип субсидіарності один із основоположних принципів Європейського Союзу, запозичений з католицького канонічного права і спрямований на забезпечення такого механізму ухвалення рішень, який був би якомога ближчий до громадян, і який передбачав би постійну перевірку обґрунтованості дій Співтовариства з погляду можливостей, що існують на національному, регіональному та місцевому рівнях. Інакше кажучи, це принцип, згідно з яким будь-які заходи крім тих, що винятково належать до його компетенції, вживаються на рівні Союзу лише за умови, що вони ефективніші за відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівні. Цей принцип тісно пов'язаний з принципами відповідності та необхідності, які вимагають, щоб будь-який захід, здійснюваний Союзом, не виходив за рамки, необхідні для досягнення цілей Угоди. Щороку Європейська Комісія складає для Європейської Ради та Європейського Парламенту звіт під назвою “Вдосконалення процесу законотворення ” (“Better lawmaking”), присвячений, головним чином, застосуванню принципу субсидіарності.

Протокол додатковий елемент Угоди про ЄС, що забезпечує докладну

інформацію про реалізацію вимог угоди, або таких вимог, які надто довгі для того, щоби включати їх у текст угоди.

Процедура спільного ухвалення рішень була запроваджена Маастрихтською угодою. Вона наділяє Парламент повноваженнями ухвалювати документи спільно з Радою. На практиці ця процедура зміцнила законодавчі повноваження Парламенту у таких сферах: вільне пересування працівників, сфера послуг, спільний ринок, освіта (стимулюючі заходи), охорона здоров'я (стимулюючі заходи), політика споживання, трансєвропейські мережі (керівні положення), охорона довкілля (загальна програма дій), культура (стимулюючі заходи) та науково_дослідні роботи (загальна програма). В Амстердамській угоді було спрощено процедуру спільного прийняття рішень, внаслідок чого вона стала більш швидкою, ефективнішою і прозорішою. Крім того, застосування процедури було розширено на нові сфери, такі як державна система охорони здоров'я та боротьба проти шахрайства, яке завдає шкоди фінансовим інтересам Європейського Співтовариства. Оскільки вважається, що процедура спільного прийняття рішень доповнює процедуру голосування кваліфікованою більшістю, то Комісія висловлюється на користь поширення цієї процедури на законодавчі акти, які ухвалюються кваліфікованою більшістю (Висновок Комісії щодо Міжурядової конференції, лютий 2000 р.).

Рада Європейського Союзу рада Союзу (Рада, інколи – Рада Міністрів) – керівний орган Європейського Союзу. До її складу входять по одному міністру від кожної з п'ятнадцяти країн_членів ЄС. В залежності від питань порядку денного збираються міністри закордонних справ, сільського господарства, промисловості, транспорту тощо – всього близько 25 різних типів засідань Ради. Попри те, що склад Ради Міністрів змінюється, Рада є єдиною інституцією. Головує в Раді відповідний міністр від країни, яка виконує наразі обов'язки Президента Ради ЄС. Підготовку рішень Ради здійснює Комітет постійних представників країн_членів за допомогою робочих груп, сформованих з числа державних офіційних осіб країн_членів. Організацію роботи Ради виконує Генеральний секретаріат Ради. Після того, як Амстердамська угода набрала чинності, Генеральний секретар діє як найвищий представник спільної зовнішньої політики та політики безпеки Союзу. Йому допомагає заступник Генерального секретаря, якого призначають одностайним рішенням Ради; він відповідає за роботу Генерального секретаріату.

Регулювання найрегламентованіша форма законодавства, докладні інструкції, що застосовуються в усьому ЄС і обов'язкові до виконання для країн_членів ЄС.

Римська угода ухвалений 25 березня 1957 року в Римі документ про створення Європейського Економічного Співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергії, а також про підписання найважливіших установчих угод. Договори підписали країни “шістки” – Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Федеративна Республіка Німеччина та Франція. Набула чинності 1 січня 1958 року.

Розширення ЄС спершу цей термін означав чотири послідовні хвилі нових держав_членів, що вступили до Співтовариства. До шести країн_засновниць – Бельгії, Франції, Німеччини, Італії, Люксембургу та Нідерландів – наразі приєдналися щедев'ять країн:

- 1973: Данія, Ірландія та Об'єднане Королівство;
- 1981: Греція;
- 1986: Португалія та Іспанія;
- 1995: Австрія, Фінляндія та Швеція.

Із збільшенням кількості країн, що подали заяви про вступ у члени ЄС до 13 (з яких 12 вже розпочали переговори з ЄС), поняття розширення набуло особливого значення. Поширеним є переконання, що система, створена Римською угодою, не може функціонувати ефективно за умов, коли до складу Союзу входитимуть 25_30 країн. Будь_які спроби розширення в рамках нинішньої системи можуть погіршити чітке функціонування установ та механізми розробки стратегій Співтовариства. Для того, щоби розширення не завдало шкоди європейській інтеграції, будь_який подальший вступ нових країн має супроводжуватися реформуванням інституцій та політики Союзу у різних сферах.

Свобода пересування основоположне завдання ЄС щодо людей, товарів, послуг та капіталу, закріплене в Угоді про Європейський Союз.

Спільна зовнішня політика та політика безпеки одна з двох складових міждержавних відносин Європейського Союзу, сформульована і визначена у Розділі V Угоди про Є С. Її завдання – забезпечення захисту спільних цінностей, інтересів та безпеки ЄС, захист миру та зміцнення міжнародної безпеки, сприяння міжнародній співпраці та розвиток демократії, верховенство закону та прав людини. Вона прийшла на зміну співпраці країн_членів ЄС у сфері зовнішньої політики і передбачає формування основних рис оборонної політики, яка з часом, можливо, призведе до спільної стратегії оборони. Завдання цієї другої складової (“стовпа”) ЄС викладені у Статті 11 і мають бути досягнуті шляхом конкретних юридичних інструментів (спільних дій, єдиної позиції), що приймаються одноставним голосуванням на засіданні Ради. З набранням чинності Амстердамською угодою Союз отримав у своє розпорядження також новий інструмент –спільну стратегію, про яку йдеться у новій Статті 12.

Спільна сільськогосподарська політика є виключною прерогативою ЄС. Згідно зі Статтею 33 Угоди про ЄС (колишня Стаття 39) завдання цієї політики

– забезпечити прийнятні ціни для європейського споживача та справедливі доходи для фермерів, зокрема шляхом створення організації спільного ринку сільгосппродукції та застосування принципу єдиних цін, фінансової солідарності та переваги Співтовариству. Її основною складовою є система гарантованих цін та система інтервенційних заходів (там, де спостерігається надлишок продуктів харчування), керівництво якими здійснює Європейський фонд управління та забезпечення в сільському господарстві, який захищає доходи сільгосппідприємств.

Спільна стратегія це новий інструмент, запроваджений у рамках спільної зовнішньої політики та політики безпеки в Амстердамській угоді. Відповідно до нової Статті 13 Угоди про ЄС Європейська Рада визначає принципи і загальні напрямки спільної зовнішньої політики та політики безпеки і ухвалює рішення щодо спільних стратегій, які має запроваджувати Союз у сферах, де країни_члени мають важливі спільні інтереси. Іншими словами, спільна стратегія визначає завдання, відповідні терміни їх виконання та ресурси, необхідні Союзу та країнам_членам для їх втілення. Реалізацію спільних стратегій здійснює Рада, зокрема шляхом ухвалення спільних дій та спільної позиції. Рада може рекомендувати спільні стратегії Європейській Раді.

Спільна торговельна політика співтовариство має виняткові повноваження в сфері спільної торговельної політики (Стаття 133 Угоди про ЄС, колишня Стаття 113). На виконання цієї політики країни_члени Співтовариства утворили митний союз зі спільними принципами, щодо зміни тарифних ставок, укладення тарифних та торговельних угод з третіми країнами, імпортової та

експортної політики тощо. Рішення ухвалюються кваліфікованою більшістю голосів Ради. Згідно з Амстердамською угодою було внесено зміни до Статті 113, які дозволяють Раді одностайним голосуванням розширювати сферу дії спільної торговельної політики на міжнародні переговори та угоди про надання

послуг і про інтелектуальну власність. Щоб уникнути блокування цього положення внаслідок вступу до ЄС нових країн, Комісія запропонувала Міжурядовій конференції, яка розпочала свою роботу у лютому 2000 р., розширити повноваження спільної торговельної політики на відповідні угоди.

Спільна транспортна політика завдання спільної транспортної політики – визначати єдині правила, які мають застосовуватися щодо міжнародного транспорту, який прямує на територію країн_членів або з їх території чи перетинає територію однієї або декількох таких країн (Статті 70_80 Угоди про ЄС). Ця політика також визначає умови, за яких перевізники_нерезиденти можуть діяти в країнах_членах ЄС; і, нарешті, вона передбачає заходи щодо підвищення безпеки на транспорті.

“Спільний ринок” Європейське Економічне Співтовариство

Урочиста декларація про Європейський Союз Положення, прийняте в 1983 р. Європейською Радою, у якому розглядаються масштаби реалізації потенціалу

установ ЄС та можливостей щодо подальшої координації їхньої діяльності, а також знову висловлюється бажання щодо подальшого поступу на шляху до політичного союзу.

Установчі угоди Угоди, які визначають принципи функціонування Європейської спільноти на різних етапах інтеграції – Римська угода 1957 року, Єдиний Європейський Акт 1986 року та Маастріхтська угода 1992 року.

Хартія фундаментальних прав ухвалена в грудні 2000 року на саміті в Німечці. Містить всі демократичні права та свободи людини, зокрема право на цілісність особи, яке передбачає “заборону репродуктивного планування

людських істот” та генетичної практики, спрямованої на їх селекцію.

Ціни втручання (інтервенційні ціни) Гарантовані фіксовані ціни на сільгосппродукцію відповідно до спільної сільськогосподарської політики.

Чотири елементи спільного ринку сформульовані в Римській угоді 1957 р.: вільний рух осіб, капіталу, товарів та послуг.

Шенгенська угода (і конвенція) За угодою, підписаною в Шенгені 14 червня 1985 р., Бельгія, Франція, Німеччина, Люксембург та Нідерланди погодилися поступово усувати контроль на кордонах між ними і запроваджувати свободу пересування для всіх осіб, які є громадянами країн_членів ЄС, що підписали цю угоду, інших країн_членів та третіх країн.

19 червня 1990 р. ті ж п'ять країн підписали Шенгенську Конвенцію. Юридичне включення Шенгена в Європейський Союз було доповнене інтеграцією інституцій. Рада перейняла на себе обов'язки і повноваження Шенгенського виконавчого комітету, а Генеральний секретаріат Ради – обов'язки та повноваження Шенгенського секретаріату. 18 травня 1999 р. було підписано угоду між Європейським Союзом та Ісландією і Норвегією, країнами, які не входять до Співтовариства, але підписали Шенгенську угоду. Згідно з цією угодою зазначені країни взяли на себе зобов'язання щодо реалізації та розвитку Шенгенського доробку, у ній також визначено, яким саме чином ці країни братимуть участь у реалізації принципів вільного пересування в Європейському Союзі.

Шлюзова ціна Застосовується до яєць, свинини та м'яса птиці. Імпорт до ЄС цих продуктів підлягає стягненню мита, з метою підвищення ціни на них до рівня шлюзової ціни.

